

BEFORE THE HON'BLE NATIONAL GREEN TRIBUNAL,
WESTERN ZONE BENCH, PUNE

AT PUNE

ORIGINAL APPLICATION No.41 OF 2020 (WZ)

HARMONY CO-OP SOCIETY
 & ORS.

APPLICANTS

V/s

PIMPRI CHINCHWAD MUNICIPAL
 CORPORATION & ORS.

RESPONDENTS

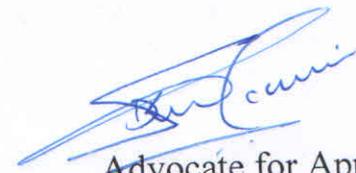
MAY IT PLEASE THE HON'BE TRIBUNAL

ADDITIONAL COMPILATION OF DOCUMENTS

<u>SR.NO.</u>	<u>DOCUMENT</u>	<u>PAGE NO</u>
1.	Copy of Circular dated 3 rd May 2018 issued by Government of Maharashtra along with its English Translation	208 - 216

Pune

Date: 20/11/2020

Advocate for Applicant

पुराचा संभाव्य धोका टाळण्यासाठी पूररेषेच्या आत कोणतेही बांधकाम न होण्याच्या दृष्टीने पूररेषेची आखणी करणे व निषिद्ध व नियंत्रित क्षेत्राचा उपयोग करण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,

शासन परिपत्रक क्र पूरनि-२०१८/(१८२/२०१८) सिं.व्य.(महसूल)

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२,

दिनांक:-३ मे, २०१८

वाचावे :- शासन परिपत्रक क्र.एफडीडब्लू -१०८९/२४३/८९/ सिं.व्य.(कामे), दि. २.०९.१९८९,
दि.२१.९.१९८९

प्रस्तावना :-

पाटबंधारे विभाग शासन परिपत्रक क्र एफडीडब्लू १०८९/२४३/८९/ सिं.व्य (कामे) दि.२.९.१९८९ व दि.२१.९.१९८९ अन्वये पुराचा संभाव्य धोका टाळण्यासाठी पूररेषेच्या आत कोणतेही बांधकाम न होण्याच्या दृष्टीने पूररेषेची आखणी करण्याबाबत सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

नदीच्या निळ्या पूररेषेच्या आत निषिद्ध क्षेत्रात व लाल पूररेषा व निळी पूर रेषा यांच्यामधील नियंत्रित क्षेत्रात शहरांच्या, गावांच्या, तिर्थक्षेत्र विकासाच्या दृष्टीने नदीवर पूल बांधणे, पूलाचे दोन्ही बाजूने पोहोच रस्ते तयार करणे, शहराच्या विकास आराखडयानुसार नदीच्या बाजूने जाणारे रस्ते, उद्याने व जॉर्गींग ट्रॅक तयार करणे तसेच पूरसंरक्षक कामांतर्गत नदीच्या तीरालगत पूर संरक्षक भित बांधणे, घाट बांधणे या शिवाय गॅस पाईपलाईन क्रॉसिंग करणे, विद्युत वाहिनी क्रॉसिंग करणे, नदीच्या कडेने ड्रेनेज पाईप लाईन टाकणे, मल:निसारण प्रकल्पाचे काम करणे, इ. प्रकारच्या सार्वजनिक स्वरूपाच्या अपरिहार्य कामांसाठी संबंधित शासकीय / निमशासकीय संस्था, स्थानिक स्वराज्य संस्था कडून ना-हरकत प्रमाणपत्रांची वाढती मागणी, जलसंपदा विभागामार्फत राज्यातील विविध नदीनाल्यांवर पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या व बांधकामाधीन प्रकल्पांची संख्या, काळानुरूप बदलेले पर्जन्यमानाचे स्वरूप, पूरनियंत्रण व पुराचे अंदाज वर्तवण्याबाबत उपलब्ध अत्याधुनिक यंत्रणा इत्यादी गोष्टींचा एकत्रित पणे विचार करण्याची आवश्यकता निर्माण झाली आहे.

शासन परिपत्रक क्र न्यायप्र -२०१४ प्र.क्र.४२४/२०१४ सिं.व्य (म), दि.२.३.२०१५, अन्वये जलसंपदा विभागामार्फत पूरक्षेत्र व पूररेषा नकाशे व आराखडयांना मान्यता देण्यात येते. तथापि पाटबंधारे विभाग शासन परिपत्रक क्र एफडीडब्लू १०८९/२४३/८९/ सिं.व्य (कामे), दि.२.९.१९८९ व दि.२१.९.१९८९ अन्वये नदीच्या निळ्या पूररेषेच्या (Blue Line) आत निषिद्ध क्षेत्रात (Prohibitive Zone) आणि लाल पूररेषा(Red Line) व निळी पूर रेषा(Blue Line) यांच्यामधील नियंत्रित क्षेत्रात(Restrictive Zone) सार्वजनिक सुविधांच्या दृष्टीने आवश्यक नेमकी कोणती अपरिहार्य कामे घ्यावीत याबाबत अधिक स्पष्टता आणण्याच्या दृष्टीने सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. यादृष्टीने एकत्रित सुधारित / अद्ययावत सूचनांचा समावेश करून आता खालील प्रमाणे परिपत्रक निर्गमित करण्यात येत आहे.

पुराचा संभाव्य धोका टाळण्यासाठी पूररेषेच्या आत कोणतेही बांधकाम न होण्याच्या दृष्टीने पूररेषेची आखणी करणे व निषिद्ध व नियंत्रित क्षेत्राचा उपयोग करण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,

शासन परिपत्रक क्र पूरनि-२०१८/(१८२/२०१८) सिं.व्य.(महसूल)

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२,

दिनांक:-३ मे, २०१८

वाचावे :- शासन परिपत्रक क्र.एफडीडब्लू -१०८९/२४३/८९/ सिं.व्य.(कामे), दि. २.०९.१९८९,
दि.२१.९.१९८९

प्रस्तावना :-

पाटबंधारे विभाग शासन परिपत्रक क्र एफडीडब्लू १०८९/२४३/८९/ सिं.व्य (कामे) दि.२.९.१९८९ व दि.२१.९.१९८९ अन्वये पुराचा संभाव्य धोका टाळण्यासाठी पूररेषेच्या आत कोणतेही बांधकाम न होण्याच्या दृष्टीने पूररेषेची आखणी करण्याबाबत सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. नदीच्या निळ्या पूररेषेच्या आत निषिद्ध क्षेत्रात व लाल पूररेषा व निळी पूर रेषा यांच्यामधील नियंत्रित क्षेत्रात शहरांच्या, गावांच्या, तिर्थक्षेत्र विकासाच्या दृष्टीने नदीवर पूल बांधणे, पूलाचे दोन्ही बाजूने पोहोच रस्ते तयार करणे, शहराच्या विकास आराखडयानुसार नदीच्या बाजूने जाणारे रस्ते, उद्याने व जॉर्गींग ट्रॅक तयार करणे तसेच पूरसंरक्षक कामांतर्गत नदीच्या तीरालगत पूर संरक्षक भिंत बांधणे, घाट बांधणे या शिवाय गॅस पाईपलाईन क्रॉसिंग करणे, विद्युत वाहिनी क्रॉसिंग करणे, नदीच्या कडेने ड्रेनेज पाईप लाईन टाकणे, मल:निसारण प्रकल्पाचे काम करणे, इ. प्रकारच्या सार्वजनिक स्वरूपाच्या अपरिहार्य कामांसाठी संबंधित शासकीय / निमशासकीय संस्था, स्थानिक स्वराज्य संस्था कडून ना-हरकत प्रमाणपत्रांची वाढती मागणी, जलसंपदा विभागामार्फत राज्यातील विविध नदीनाल्यांवर पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या व बांधकामाधीन प्रकल्पांची संख्या, काळानुरूप बदलेले पर्जन्यमानाचे स्वरूप, पूरनियंत्रण व पुराचे अंदाज वर्तवण्याबाबत उपलब्ध अत्याधुनिक यंत्रणा इत्यादी गोष्टींचा एकत्रित पणे विचार करण्याची आवश्यकता निर्माण झाली आहे.

शासन, परिपत्रक क्र न्यायप्र -२०१४ प्र.क्र.४२४/२०१४ सिं.व्य (म), दि.२.३.२०१५, अन्वये जलसंपदा विभागामार्फत पूरक्षेत्र व पूररेषा नकाशे व आराखडयांना मान्यता देण्यात येते. तथापि पाटबंधारे विभाग शासन परिपत्रक क्र एफडीडब्लू १०८९/२४३/८९/ सिं.व्य (कामे), दि.२.९.१९८९ व दि.२१.९.१९८९ अन्वये नदीच्या निळ्या पूररेषेच्या (Blue Line) आत निषिद्ध क्षेत्रात (Prohibitive Zone) आणि लाल पूररेषा(Red Line) व निळी पूर रेषा(Blue Line) यांच्यामधील नियंत्रित क्षेत्रात(Restrictive Zone) सार्वजनिक सुविधांच्या दृष्टीने आवश्यक नेमकी कोणती अपरिहार्य कामे घ्यावीत याबाबत अधिक स्पष्टता आणण्याच्या दृष्टीने सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. यादृष्टीने एकत्रित सुधारित / अद्ययावत सूचनांचा समावेश करुन आता खालील प्रमाणे परिपत्रक निर्गमित करण्यात येत आहे.

परिपत्रक -

१. पाटबंधारे विभाग शासन परिपत्रक क्र एफडीडब्ल्यू १०८९/२४३/८९/ सिं.व्य (कामे) दि.२.९.१९८९ व दि.२१.९.१९८९ अद्ययावत करण्यात येत आहे.
२. पूरक्षेत्रातील जमिनीच्या वापराबाबत धरण सुरक्षितता संहिता (Dam safety Manual) प्रकरण ८/ १९८४ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक सूचनांच्या आधारे महत्वाच्या पूररेषा ह्या मुख्यत्वेकरून दोन प्रकाराच्या आहेत. निषेधक पूररेषा (Blue Line) व नियंत्रक पूररेषा (Red Line) .
३. निळी पूररेषा (Blue Line) :-
निळी पूररेषा (Blue Line) ही खालीलपैकी येणाऱ्या जास्तीत जास्त विसर्गाच्या पाणी पातळीला आखलेल्या रेषेला संबोधण्यात यावी.
अ) सरासरीने २५ वर्षातून एकदा (१ in २५ year) या वारंवारितेने (Frequency) येणारा पूर विसर्ग किंवा
ब) प्रस्थापित नदीपात्राच्या विसर्गक्षमतेच्या दिडपट विसर्ग.
४. लाल पूररेषा (Red Line) :-
लाल पूररेषा (Red Line) ही खालीलपैकी येणाऱ्या विसर्गाच्या पाणी पातळीला आखलेल्या रेषेला संबोधण्यात यावी.
अ) ज्या भागात धरण नसेल तेथे :- सरासरीने १०० वर्षातून एकदा (१ in १०० year) या वारंवारितेने (Frequency) येणारा पूर विसर्ग.
ब) ज्या भागात धरण असेल तेथे :- प्रकल्पाच्या संकल्पनातील सांडव्यावरून वाहणारा संकल्पित महत्तम पूर विसर्ग अधिक धरणाखालील पाणलोट क्षेत्रातून येणारा अपेक्षित १०० वर्षातून येणारा (१ in १०० year) या वारंवारितेने (Frequency) येणारा पूर विसर्ग.
५. निषिद्ध क्षेत्र (Prohibitive Zone) :-
नदीच्या उजव्या तीरावरील निळी पूर रेषा (Blue Line) ते नदीपात्र ते डाव्या तीरावरील निळी रेषा (Blue Line) या मधील क्षेत्राला निषिद्ध क्षेत्र (Prohibitive Zone) म्हणून संबोधण्यात यावे.
६. नियंत्रित क्षेत्र (Restrictive Zone) :-
नदीची निळी पूररेषा (Blue Line) ते त्याच तीरावरील लाल पूररेषा (Red Line) यामधील क्षेत्राला नियंत्रित क्षेत्र (Restrictive Zone) संबोधण्यात यावे.
७. निषिद्ध क्षेत्राचा (Prohibitive Zone) उपयोग फक्त मोकळ्या जमिनीच्या स्वरूपात उदा. उदयाने, खेळाची मैदाने किंवा हलकी पिके घेणे , ज्याठिकाणी पिके घेण्याचा हक्क पारंपारिक वापरामुळे प्रस्थापित झाला आहे अशा ठिकाणी (उदा. नदीपात्राजवळ करण्यात येणारी कर्लींगड / टरबूज / खरबूज इ.ची लागवड सार्वजनिक शौचकूप व मल:निस्सारण सुविधा) अशा सारख्या कारणांसाठीच केला जावा की जेणे करून नदी प्रवाहात कोणताही अडथळा येणार नाही , नदीची वहनक्षमता कमी होणार नाही व नदीच्या काटछेदात कोणताही बदल होणार नाही .

८. नियंत्रक क्षेत्राचा (Restrictive Zone) उपयोग खालील कारणांसाठीच केला जावा .

i) सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने आवश्यक व अपरिहार्य मलःस्सारण योजना .

ii) सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने आवश्यक व अपरिहार्य सार्वजनिक रस्ते की जेणेकरून सदर रस्त्याची माथा पातळी निळ्या पूररेषा पातळीच्या वर असेल. सदर पातळी किती वर असावी याची निश्चिती संबंधित Indian Road Congress Code मधील तरतुदीनुसार करावी.

iii) सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने आवश्यक व अपरिहार्य पाणीपुरवठा पाईपलाईन, गॅस पाईप लाईन , ड्रेनेज पाईपलाईन की जेणेकरून सदर पाईप लाईन भूमिगत असावी व त्यामुळे नियंत्रित क्षेत्रातील नदीच्या काटछेदात कोणताही अडथळा येऊन त्यात बदल होणार नाही.

iv) नियंत्रित क्षेत्रातील बांधकामांच्या तळमजल्याच्या जोत्याची पातळी लाल पूररेषा पातळीच्या वर सुरक्षित उंचीपर्यंत असावी की ज्यामुळे पूरपातळी नियंत्रक क्षेत्रात जास्त वाढण्यापूर्वी तेथील नागरिकांना सुरक्षितस्थळी सहजपणे जाता येईल. तसेच या क्षेत्रामध्ये येणारा संभाव्य पूर व तसेच पुरामुळे होणारी जिवित हानी व मालमत्तेचे नुकसान टाळण्यासाठी ह्या क्षेत्रातील लोकांना, जनावरांना व वस्तुंना अल्पावधीची पूरसूचना मिळताच हे क्षेत्र तातडीने सोडून सुरक्षित स्थळी जाणे शक्य होईल.

९. उपरोक्त मुद्दा क्र. ८ मध्ये नमूद उपयोगांमुळे नदी प्रवाहात कोणताही अडथळा येणार नाही , नदीची वहनक्षमता कमी होणार नाही व नदीच्या काटछेद क्षेत्रात कोणताही बदल होणार नाही , याची दक्षता घेण्यात यावी . प्रवाहाला अडथळा आणणारे बांधकामाविरुद्ध मुख्य अभियंता कारवाई करण्यास सक्षम असतील. निषिद्ध (Prohibitive Zone) व नियंत्रित क्षेत्रात (Restrictive Zone) करावयाच्या सदर सार्वजनिक कामांच्या सुरक्षिततेची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित विभागाची / स्थानिक स्वराज्य संस्थेची असेल व संभाव्य पुरामुळे होणाऱ्या जिवीत व वित्त हानीस संबंधित विभाग/ स्थानिक स्वराज्य संस्था जबाबदार राहिल व त्याअनुषंगाने उद्भवणाऱ्या न्यायालयीन प्रकरणास संबंधित विभाग / स्थानिक स्वराज्य संस्था जबाबदार असेल.

१०. वरील बाबींचा विचार करून पुराचा संभाव्य धोका टाळण्यासाठी व निषिद्ध व नियंत्रित क्षेत्राची निश्चिती करण्याच्या दृष्टीने आवश्यक पूररेषा आखून देण्याबाबत जलसंपदा विभागाकडे जिल्हाधिकारी , स्थानिक स्वराज्य संस्था अथवा अन्य विभागाकडून मागणी प्राप्त झाल्यास जलसंपदा विभागाच्या संबंधित क्षेत्रिय मुख्य अभियंता यांनी शासन परिपत्रक क्र न्यायप्र -२०१४ प्र.क्र.४२४/२०१४ सिं.व्य (म), दि.२.३.२०१५ अन्वये कार्यवाही करावी.

११. जलसंपदा विभागाचे कार्यक्षेत्र नदी किनारी पूररेषेची आखणी करण्याइतपतच मर्यादित असल्याने निषिद्ध क्षेत्रातील व नियंत्रित क्षेत्रातील उपरोक्त परिच्छेदात नमूद केलेली सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने अपरिहार्य व आवश्यक कामांना जलसंपदा विभागाच्या ना-हरकत प्रमाणपत्राची आवश्यकता राहणार नाही .

तथापि, पर्यावरण विभाग/ इतर विभाग/ स्थानिक संस्था/ इतर शासकीय विभाग यांची वैधानिक मान्यता आवश्यक असेल तर ती स्वतंत्रपणे घेण्यात यावी.

१२. सदर शासन परिपत्रक विधी व न्याय विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३८८-२०१८/E दि.१३.४.२०१८ व नगरविकास विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. टिपीएस -१०१८/अनौस.५/२०१८/नवि -९ दि.१९.४.२०१८ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे .

१३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१८०५०३१८०१५९५७२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

C. A. Birajdar

Digitally signed by C. A. Birajdar
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Water
Resources Department, postalCode=400032,
st=Maharashtra,
2.5.4.20=bf1b260a8f1d09e25cd9d6bf37b84d8e843d220d27
2af12bd94b7eee717c5fa, cn=C. A. Birajdar
Date: 2018.05.03 18:06:32 +05'30'

(च.आ.बिराजदार)

सचिव (लाक्षेवि)

प्रत :- मा. राज्यपाल यांचे सचिव,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे कार्यालय,
२. मा.अध्यक्ष / उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई,
३. मा.सभापती / उपसभापती, विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई,
४. मा.विरोधी पक्षनेते, विधानसभा, मुंबई, यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई,
५. मा.विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद, मुंबई, यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई,
६. मा. मंत्री, जलसंपदा यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
७. मा. राज्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
८. महालेखापाल १ / २ (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
९. महालेखापाल १ / २ (लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर,
१०. अ.मु.स (गृह) यांचे स्वीय सहायक, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
११. अ.मु.स (महसूल) यांचे स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. अ.मु.स. (पर्यावरण) यांचे स्वीय सहायक, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१३. प्रधान सचिव (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहायक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१४. प्रधान सचिव (नगरविकास) यांचे स्वीय सहायक, नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१५. सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि) यांचे स्वीय सहायक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१६. सचिव (प्रकल्प समन्वय) यांचे स्वीय सहायक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१७. सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१८. माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
१९. सर्व महासंचालक, जलसंपदा विभाग,

२०. सर्व विभागीय आयुक्त, महसूल विभाग, महाराष्ट्र राज्य,
२१. सर्व जिल्हाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य,
२२. सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग,
२३. संचालक, नगररचनाकार, पुणे,
२४. सर्व मुख्य अभियंता/मुख्य अभियंता व मुख्य प्रशासक, जलसंपदा विभाग,
२५. जलसंपदा विभागातील सर्व सहसचिव व उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२६. सर्व अधीक्षक अभियंता/अधीक्षक अभियंता व प्रशासक, जलसंपदा विभाग,
२७. ग्रंथालय, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई,
२८. सि.व्य. (महसूल) कार्यासन, संग्रहार्थ,

Directives to demarcate flood lines and use of Prohibitive and Restrictive Zones to not to allow any construction inside flood line to avoid possible risk of floods.

**STATE GOV. OF MAHARASHTRA
WATER RESOURCES DEPARTMENT,**

Government Circular No. PuRaNi-2018/(182/2018) Sin. Vya. (Revenue)

Mantralaya, Mumbai-32

Date: 3rd May 2018.

Read: Government Circular No.: FDW-1089/243/89/Sin Vya (Works)

Dt. 2/9/1989, Dt. 21/9/1989

FOREWORD:-

To avoid possible threat of flooding, with a view to demarcate flood lines to prohibit any type of construction inside flood lines, instructions have been given vide Irrigation Department Gov. Circular No. FDW-1089/243/89/Sin Vya (Works) Dt. 2/9/1989 and Dt. 21/9/1989.

There is increasing demand for No Objection Certificates from Gov./Semi Gov. organisations, local Gov. bodies for development of cities, towns and pilgrimage places to construct bridges, approach roads for bridges, roads on river banks as per the Development Plans, gardens and jogging tracks, flood protection wall on river edge, construction of Ghats, crossing of gas pipe lines and electrical cables, laying of drainage pipe lines on river edges, construction of sewage treatment plants etc. unavoidable works of public use on Prohibitive Zone inside Blue flood lines and on Restrictive Zone between Blue and Red Flood Lines. In light of this and also in view of various projects completed and under construction by Water Resources Dept. on streams and rivers, changes in rain pattern with time, flood control and modern flood prediction systems etc. need to be reviewed again.

As per Gov. circular No. Nyaypra-2014 Pra. Kra. 424/2014SinVya (M), Dt. 2.3.2015, approval to flood zones and flood maps is given by Water Resources Dept. But it was under consideration of the government to improve and to get more clarification with respect to which public utility works should be allowed on Prohibitive Zone inside Blue Flood line and on Restrictive Zone between Red and Blue Flood line as per Gov. circular No. FDW-1089/243/89/Sin Vya (Works) Dt. 2/9/1989 and Dt. 21/9/1989.

Accordingly following circular is published with collectively improved/latest instructions

CIRCULAR-

1. Gov. Irrigation Department circular No. FDW-1089/243/89/Sin Vya (Works) Dt. 2/9/1989 and Dt. 21/9/1989 is being modified.
2. With respect to the land use in flood prone zones, as per the guidelines given in the Dam Safety Manual Chapter 8/1984 important flood lines will be primarily of two types. Prohibitive Flood Line (Blue Line) and Restrictive Flood Line (Red Line).
3. Blue Flood Line:
Blue Flood Line will be the line marked at the water level of the highest discharge of:
  - a) Flood discharge at the average frequency of 25 years.
  - b) One and half times the discharge of the established riverbed.
4. Red Flood Line:
Red Flood Line will be the line marked at the water level of the water discharge as under:
  - a) Where there is no dam, flood discharge at the average frequency of 100 years.
  - b) Where there is a dam, maximum flood discharge over the spill way added with flood discharge from the free catchment area at the average frequency of 100 years.
5. Prohibitive Zone:
The area between the Blue Flood line on the right bank of the river to riverbed to the Blue Flood line on the left bank of the river shall be called as Prohibitive Zone.
6. Restrictive Zone:
The area between the Blue Flood Line of the river and the Red Flood Line on the same bank shall be called as Restrictive Zone.
7. Prohibitive Zone can be used only in the form of open land e.g. gardens, play grounds, light crops; where there is established easement right to take crops (e.g. water melons, musk melons etc. public toilets and sewage

discharge facilities), so that there will not be any obstruction to the flow of the river, there will not be reduction in the carrying capacity of the river and there will not be any change in the cross section of the river.

8. Restrictive Zone should be used only for the following:

- i) Sewage carrying projects unavoidable in public interest.
- ii) Public roads unavoidable in public interest; provided the top level of such road shall be above the level of Blue Flood line.
- iii) Water supply pipe lines, gas pipe lines, drainage pipe lines unavoidable in public interest provided such pipe lines shall be underground and will not cause obstruction in the cross section of the Restrictive Zone.
- iv) The plinth level of the ground floor of the buildings in Restrictive Zone shall be safely above the level of Red Flood line so that the people could be evacuated to safe location before the flood level rises in the Restrictive Zone and it will be possible for the people and cattle to shift urgently to safe location with their belongings to avoid the loss of life and property due to floods.

9. Care shall be taken that there shall be no impediment to the flow of river, carrying capacity of the river shall not be reduced and there shall be no change in the cross section of the river due to the land used mentioned in para No. 8 above. Chief Engineer shall be empowered to take action against the construction that causes obstruction to the flow of river. Concerned dept./Local Governing Body shall be responsible for the safety of the works done in the Prohibitive and Restrictive Zones. Concerned dept./Local Governing Body shall be responsible for the loss of life and property and possible litigations due to it because of the possible floods.

10. Considering all above mentioned points, to avoid possible flood risk, the regional Chief Engineer shall take necessary action as per Gov. circular No. Nyaypra-2014 Pra. Kra. 424/2014SinVya (M), Dt. 2.3.2015, to demarcate flood lines to identify Prohibitive Zone and Restrictive Zone as per the demand to Water Resources Dept. by Dist. Collector, Local Governing Body or other dept.

11. As the scope of work of Water Resources Dept. is limited only to demarcation of flood lines on river banks, works in Prohibitive Zone and Restrictive Zone as mentioned above shall not need No objection Certificates from Water Resources Dept. But if approval from Environmental Dept./other depts./Local bodies/other Gov. depts. is required, it shall be taken independently.
12. This Gov. circular is being issued as per Legal and Justice Dept. informal reference No. 388-2018/E Dt. 13.4.2018 and Town Planning dept. informal reference No. TPS-1018/Anaus.5/2018/Navi-9 Dt. 19.4.2018.
13. Said Gov. Resolution is made available on the Maharashtra government's website www.maharashtra.gov.in and its code No. is 201805031801595727. This order is digitally signed.

In the name and as per the orders of the Governor of Maharashtra.

C. A. Birajdar,
Secretary